

Landsbygds-och infrastrukturdepartementet
Enheten för djur och livsmedel

li.remissvar@regeringskansliet.se
li.dl@regeringskansliet.se

Stockholm 2025-10-01

REMISSYTTRANDE;

Betänkandet En översyn av kontrollorganisation och finansieringen av kontroll i livsmedelskedjan för att förenkla för företag (SOU 2025:64) (Ert diarienummer LI2025/01164)

Visita är bransch- och arbetsgivarorganisation för den svenska besöksnäringen. Visita samlar över 5 900 medlemsföretag med runt 8 500 arbetsställen, huvudsakligen restauranger, hotell, caféer, nöjesrestauranger, cateringföretag, konferensanläggningar, spa, campingföretag, vandrarhem, skidanläggningar, nöjes- och djurparker, turistbyråer, museer samt turist- och eventföretag. Visita tecknar branschens kollektivavtal och är en medlemsorganisation i Svenskt Näringsliv. Som branschorganisation hjälper Visita företagen att växa och utvecklas och är besöksnäringens företrädare i politiska frågor.

Visita får härmed inkomma med följande.

YTTRANDE

1. FÖRSLAGEN I BETÄNKANDET

I det aktuella betänkandet framhålls och föreslås huvudsakligen följande av utredningen:

- I syfte att uppnå en mer enhetlig och likvärdig offentlig kontroll ska ansvaret för den offentliga kontrollen i livsmedelskedjan när det gäller kontrollområdet livsmedel flyttas från kommunerna till Livsmedelsverket och när det gäller kontrollområdena foder och animaliska biprodukter (ABP) till Jordbruksverket.
- Att förändra antalet kontrollmyndigheter från 270 till två kommer enligt utredningens bedömning att leda till goda förutsättningar för myndigheterna att genom intern styrning arbeta mot en mer likvärdig och effektiv kontrollorganisation och goda förutsättningar att säkerställa en hög kompetensnivå. Myndigheterna kommer enligt förslaget att behöva ha decentraliserade organisationer som ska finnas representerade i vart fall i varje län.

visita.se

Box 3546, 103 69 Stockholm, Telefon +46 8 762 74 00 | Box 404, 401 26 Göteborg, Telefon +46 31 62 94 00
Box 186, 201 21 Malmö, Telefon +46 40 35 25 00 | Pedagogens väg 2, 831 40 Östersund, Telefon +46 63 14 10 99
Box 1958, 791 19 Falun, Telefon: +46 23-580 48

- I bl.a. livsmedelslagen införs nya bestämmelser om uppgiftsskyldighet som gör det möjligt för kontrollmyndigheter att lämna de uppgifter till varandra som behövs för att de ska kunna utföra offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet enligt kontrollförordningen.
- Utredningen konstaterar att den organisationsreform den föreslår är omfattande. Livsmedelsverket och Jordbruksverket kommer att behöva planera de nya organisationernas utformning i syfte att uppnå organisationer som är ändamålsenliga för att myndigheterna på bästa sätt ska kunna utföra sina uppdrag. Myndigheterna måste också planera för kompetensförsörjning. Förberedelse för överföring av information och data samt ärenden och därtill hörande handlingar till Livsmedelsverket och Jordbruksverket bör enligt utredningens förslag påbörjas redan innan organisationsförändringen träder i kraft.
- Livsmedelsverket behöver enligt betänkandet genomföra ett förändringsarbete i syfte att förbättra kulturen och bemötandet utifrån de olika branschernas utmaningar och behov. Med hänsyn till det utökade kontrolluppdraget anser utredningen att regeringen bör se över behovet av att ändra bestämmelserna om Livsmedelsverkets ledning i syfte att uppnå önskad styrning av myndigheten.
- Regeringen bör ge Livsmedelsverket och Jordbruksverket i uppdrag att utreda vilka IT-lösningar som det kommer att finnas behov av med den nya organisationsstrukturen. Myndigheterna bör särskilt utreda behovet av och möjligheterna till att skapa ett gemensamt anläggningsregister och att företagsansökan om godkännande respektive anmälan om registrering ska kunna ske samlat i en för myndigheterna gemensam digital tjänst.
- Finansieringen av offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet ska, liksom tidigare, som huvudregel finansieras genom avgifter. Kostnaden för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet av anläggningar inom primärproduktionen av livsmedel och foder samt för jägares verksamhet som avser överlåtelse av små mängder vildsvin eller kött av vildsvin direkt till slutkonsumenter alltså ska finansieras genom anslag, förutom för sådan kontroll som blivit nödvändig efter att bristande efterlevnad har konstaterats. Detsamma gäller kostnaden för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet när det gäller slaktverksamhet vid slakterier och vilthanteringsanläggningar.
- Förslagen om koncentration av ansvar för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet till Livsmedelsverket och Jordbruksverket ger enligt utredningen förutsättningar för en hög grad av likvärdighet när det gäller avgiftsuttaget. Utredningen bedömer att bestämmelsen om efterhandsdebitering i livsmedelsavgiftsförordningen bör finnas kvar. Vidare bedömer utredningen att debitering av kontrollavgift för faktiskt nedlagd tid medför ett mer rättvist avgiftsuttag jämfört med att ett schablonbelopp för varje kontrolltillfälle tas ut. Sett

i ljuset av principen om full kostnadstäckning anser utredningen att företagens avgiftsbörda behöver bevakas och följas upp.

- Kontrollmyndigheterna behöver enligt utredningen bedriva ett kontinuerligt arbete med gemensam värdegrund och bemötande samt kontinuerligt undersöka behovet av åtgärder, följa upp och utvärdera arbetet med råd och stöd i syfte att underlätta för företag.
- Livsmedelsverket ska underlätta den offentliga kontrollen och annan offentlig verksamhet för mikroföretag och nystartade mikroföretag genom att till dessa verksamheter ge behovsanpassade råd och stöd.
- I syfte att uppnå en ökad förståelse för olika verksamheter och förenkla den offentliga kontrollen för såväl myndigheten som verksamheterna föreslår vi att det ska införas bestämmelser om att Livsmedelsverket, Jordbruksverket och länsstyrelserna regelbundet och vid behov ska föra dialog med företrädare för branscher och aktörer i livsmedelskedjan.
- Utredningen anser att Livsmedelsverket behöver tillhandahålla interna utbildningar beträffande små företags förutsättningar och behov. Regeringen föreslås därför ge Livsmedelsverket i uppdrag att fastställa vilka behov små företag har av råd och stöd vid såväl nystart av verksamhet som vid den fortlöpande verksamheten.
- I betänkandet betonas att arbetet med att förenkla för företag i livsmedelskedjan måste intensifieras och behöver ske systematiskt inom såväl myndigheter som i Regeringskansliet och i samråd med branschorganisationer och företag. Utredningen föreslår att det inrättas en särskild funktion inom Regeringskansliet som gör det möjligt att på ett strukturerat sätt ta emot och bereda förslag och initiativ som handlar om förenklingar.
- Utredningen konstaterar att det finns ett stort behov av att på ett systematiskt och strukturerat sätt se över befintliga regler och hur dessa kan anpassas i syfte att förenkla för företagen för att minska regelbördan. Utgångspunkten måste enligt utredningen vara att undvika överimplementering av EU-lagstiftning som kan ha en negativ påverkan på företags konkurrenskraft.
- I betänkandet påtalas att det saknas en för livsmedelskedjan gemensam lag med gemensamma bestämmelser om offentlig kontroll för alla områden som omfattas av kontrollförordningen. Utredningen menar att med en gemensam lag för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet skulle sektorslagstiftningen kunna renodlas så att den endast innehåller bestämmelser av materiell betydelse på området, samtidigt som regelverket för kontroll och behöriga kontrollmyndigheter, avgifter m.m. samlas på ett och samma ställe. Lämplig utformning av regelverket bör enligt förslaget i betänkandet utredas i särskild ordning.

- Utredningen bedömer att företag som har haft kommunerna som kontrollmyndighet sannolikt kommer att få en högre timtaxa eftersom de kommunala timtaxorna ligger på en lägre nivå än Livsmedelsverkets. Samtidigt bedömer utredningen att den föreslagna organisationsförändringen i kombination med bl.a. anslagsfinansierat behovsanpassat råd och stöd samt samordning av kontroller kommer leda till effektivare kontroller och minskad administrativa kostnader för företagen. Vidare bedömer utredningen att kontrollorganisationen som helhet blir mer effektiv.
- Utredningen konstaterar vidare att det inte med säkerhet går att fastställa hur företagens kostnader kommer att påverkas av den föreslagna organisationsförändringen. Av bl.a. dessa skäl anser utredningen att det är viktigt att regeringen bevakar och följer upp företagens kostnader för den offentliga kontrollen så att dessa inte ökar på ett sätt som gör att företagens konkurrenskraft påverkas negativt. Regeringen bör enligt utredningen följa kostnadsutvecklingen för den offentliga kontrollen som organisationsförändringen medför och vid behov överväga om principen om full kostnadstäckning alltså ska vara gällande.
- Huvuddelen av förslagen i det aktuella betänkandet föreslås träda i kraft den 1 januari 2028.

2. VISITAS SYNPUNKTER PÅ FÖRSLAGEN I BETÄNKANDET

Visita avgränsar synpunkterna på förslagen i betänkandet enligt följande.

2.1 Positiva ambitioner bakom förslagen - men leder de till avsedda effekter?

Här ska inledningsvis framhållas att Visita definitivt ser positivt på utredningens tydliga ambition och ansats att i flera avseenden förbättra kontrollorganisationen i livsmedelskedjan. En mer enhetlig och likvärdig offentlig kontroll över landet, en mer effektiv kontrollorganisation, förbättrat bemötande av företagen från myndigheternas sida, utvecklade IT-lösningar, kompetenshöjningar hos myndigheterna, utvecklad dialog mellan myndigheterna och företrädare för branscher och aktörer i livsmedelskedjan samt ett systematiskt och strukturerat sätt att se över befintliga regler och hur dessa kan anpassas i syfte att förenkla för företagen för att minska regelbördan är givetvis åtgärder och insatser som i sig är såväl behövda som välkomna.

Ambitionerna i sig kan vi från Visitas sida alltså utan tvekan ställa oss bakom. Det finns onekligen behov av förbättringar i bland annat ovan angivna avseenden och det vet vi utifrån signaler som vi under lång tid fått från våra medlemsföretag i restaurangsektorn. Frågan är dock om ett genomförande av utredningens förslag i betänkandet i praktiken verkligen skulle leda till de avsedda förbättringarna och effekterna och om en centralisering av livsmedelskontrollen är nödvändig för detta.

2.2 Om förslagen genomförs måste förbättringar för företagen säkerställas

Som utredningen själv konstaterar i betänkandet är den organisationsreform som föreslås omfattande. Med hänsyn till förändringarnas stora omfattning är det enligt Visitas uppfattning helt nödvändigt att det vid ett eventuellt genomförande av dem säkerställs att de avsedda positiva effekterna verkligen uppnås och dessutom att företagens kostnader för livsmedelskontrollen blir lägre såsom framhålls nedan i avsnitt 2.2. Företagen får helt enkelt inte försättas i en situation där stora förändringar genomförs, men där positiva effekter uteblir eller endast får marginell verkan och fördyringar uppstår för företagen. Förändringen får heller inte genomföras endast för att uppvisa handlingskraft och ”göra något”.

Visita har ingen principiell synpunkt på huruvida livsmedelskontrollen hos restauranger hanteras av kommunerna eller av en statlig myndighet som Livsmedelsverket. Vi ser inte utföraren av kontrollen som det viktiga i sig, utan det sätt som kontrollen utförs på, vilka kostnader den medför och hur myndigheten agerar i relation till företagen är det betydelsefulla och avgörande.

Om de angivna och avsedda effekterna av utredningens förslag uppnås vid ett genomförande av det är det som sagts förstås positivt och välkommet. Det finns dock några delar i förslaget som Visita särskilt vill peka på och kommentera – eftersom de medför risker för negativa effekter vid ett genomförande av utredningens förslag och därför i en sådan situation behöver beaktas särskilt.

Ett överförande av ansvaret för livsmedelskontrollen från kommunerna till Livsmedelsverket medför för det första att restauranger, storkök och andra serveringsställen får *ytterligare en tillsynsmyndighet*. Livsmedelsverket utövar idag inte tillsyn över de nu nämnda verksamhetstyperna. Däremot skulle kommunerna fortsatt vara tillsynsmyndighet avseende dessa verksamheter på bl.a. alkohol-, tobaks- och miljöområdena samt när det gäller bland annat ärenden rörande plan. Och bygglagstiftningen. Att verksamheterna tillförs ytterligare en tillsynsmyndighet är inte nödvändigtvis positivt.

En centraliserad livsmedelskontroll skulle även medföra att de fördelar som kan finnas med en *nära kontakt mellan myndigheten och företagen på lokal nivå upphör*. Även om Livsmedelsverket skulle ha regional närvaro på något eller några ställen i respektive län blir avstånden mellan myndigheter och företag uppenbarligen avsevärt större. Visita upplever generellt att samverkan mellan myndigheter och företag på lokal nivå medför förståelse, lokalkännedom och andra positiva effekter som generellt har ett stort värde.

Visita delar utredningens uppfattning att det finns ett behov av att höja kompetensen hos myndigheterna – även om det givetvis även finns hög kompetens hos många av dem – samt att den i många fall bristande servicen till företagen från kommunerna måste avhjälpas. Dock är det vår uppfattning att *en centralisering av livsmedelskontrollen till Livsmedelsverket i sig inte avhjälpas brister som dessa*.

En centralisering av livsmedelskontrollen skulle visserligen kunna leda till att bedömningarna blir mer lika oavsett kommun, men det behöver då också säkerställas att bedömningarna i praktiken förenklar och underlättar för företagen. I och för sig likvärdiga bedömningar men som leder till ökat regelkrångel för företagen måste undvikas.

Kort sagt - ett förstatligande av livsmedelskontrollen kan givetvis låta som en kraftfull åtgärd, men om den ska genomföras måste det också mer stringent tydliggöras på vilket konkret sätt det kommer att leda till en förbättrad situation även för företagen och säkerställas att så sker. I delar anser vi att utredningen inte har lyckats med detta på ett övertygande och tillfredsställande sätt.

2.3 Företagens avgifter för livsmedelskontroll behöver sänkas - inte höjas

Visita har sedan länge uppfattningen att avgifterna för livsmedelskontroll varierar på ett otillfredsställande sätt över landet och dessutom, i många fall, är alltför höga samt att den riskklassningsmodell som tillämpas för att beräkna dem har flera brister.

Utredningen avslutar sammanfattningen i betänkandet (sid. 41) med att adressera just frågan om företagens avgifter för livsmedelskontrollen. Utredningen bedömer att ett genomförande av dess förslag företag sannolikt skulle medföra en högre timtaxa för företagen, eftersom de kommunala timtaxorna idag ligger på en lägre nivå än Livsmedelsverkets. Samtidigt menar utredningen att den föreslagna organisationsförändringen i kombination med bl.a. anslagsfinansierat behovsanpassat råd och stöd samt samordning av kontroller kommer leda till effektivare kontroller och minskade administrativa kostnader för företagen. I betänkandet konstaterar utredningen (sid. 797) att det är svårt att bedöma hur en centralisering av livsmedelskontrollen kommer påverka avgifter och kontrolltid samt att det inte går att i förväg slå fast hur företagens direkta kostnader för den offentliga kontrollen kommer att utvecklas.

Visita anser att utredningens resonemang och bedömningar avseende företagens avgifter för livsmedelskontrollen är såväl påtagligt bekymmersamma som mycket tveksamma. Bekymmersamma i den meningen att det inte utifrån betänkandets innehåll går att komma till den så högt önskvärda slutsatsen att de föreslagna förändringarna skulle innebära lägre avgifter för företagen – utan snarare att det kan konstateras att timtaxorna blir högre men att det i övrigt råder en besvärande grad av osäkerhet kring vad ett genomförande av förslagen skulle innebära kostnadsmässigt för företagen. Tveksamma eftersom det såvitt vi kan bedöma inte framkommer några övertygande belägg i betänkandet för att de effektivitetshöjningar m.m. som utredningen pekar på skulle väga upp exempelvis höjda timtaxor för livsmedelskontrollen hos företagen.

Visita befarar att den föreslagna centraliseringen av livsmedelskontrollen till Livsmedelsverket – utöver de höjningar av timtaxan för livsmedelskontrollen som

utredningen själv pekar på – ofrånkomligen kommer att leda till avgiftshöjningar för företagen, bland annat till följd av de längre restider för kontrollanter som skulle följa av att dessa inte finns i respektive kommun utan endast på någon plats i respektive län. Kostnaderna för såväl kontrollanternas resor i sig som tidsåtgången för dem kan bli betydande – vissa län inte minst i norra Sverige är dessutom påtagligt stora med betydande avstånd mellan kommunerna – och kommer såvitt vi kan förstå att övervältras på företagen. Detta dessutom i en situation då företagen alltså behöver sänkta avgifter i olika avseenden och inte höjda.

Utredningen har inte redovisat någon uppskattning av vilka konkreta kostnadsförändringar avseende avgifterna för livsmedelskontrollen som skulle bli resultatet av en överföring av livsmedelskontrollen från kommunerna till Livsmedelsverket. Visita anser att en sådan bedömning borde ha gjorts och att en av förutsättningarna för att ett genomförande av utredningens förslag ska aktualiseras är att det också verkligen leder till att företagens kostnader för livsmedelskontrollen sänks. En förändring av kontrollansvaret kan enligt Visitas uppfattning inte rimligen genomföras förrän en konsekvensutredning har genomförts som visar att förändringen inte kommer att medföra ökade utan tvärtom sänkta kostnader för företagen.

Visita har i sammanhanget även noterat att Regelrådet i sitt remissyttrande avseende betänkandet har funnit redovisningen av påverkan på företagens kostnader, tidsåtgång och verksamhet bristfällig samt bedömt att konsekvensutredningen i betänkandet inte uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

2.4 Övriga förslag i betänkandet

Visita delar utredningens uppfattning att kontrollmyndigheterna behöver bedriva ett kontinuerligt arbete med gemensam värdegrund och bemötande samt kontinuerligt undersöka behovet av åtgärder, följa upp och utvärdera arbetet med råd och stöd i syfte att underlätta för företag. Vi ser även positivt på förslaget att det ska införas bestämmelser om att myndigheterna regelbundet och vid behov ska föra dialog med företrädare för branscher och aktörer i livsmedelskedjan.

Liksom utredningen anser Visita att arbetet med att förenkla för företag i livsmedelskedjan måste intensifieras och då behöver ske systematiskt inom såväl myndigheter som i Regeringskansliet och i samråd med branschorganisationer och företag. Vi instämmer också i att det finns ett stort behov av att på ett systematiskt och strukturerat sätt se över befintliga regler och hur dessa kan anpassas i syfte att förenkla för företagen för att minska regelbördan samt att utgångspunkten måste vara att undvika överimplementering av EU-lagstiftning som kan ha en negativ påverkan på företags konkurrenskraft.

Beträffande utredningens uppfattning att en gemensam lag för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet skulle vara lämplig och bör utredas i särskild ordning har

Visita inga invändningar. Avgörande blir dock givetvis innehållet i en sådan samlad lagstiftning och inte formerna för den.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'J' followed by a horizontal line and a small flourish.

Jonas Siljhammar
VD

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'S' followed by a horizontal line and a small flourish.

Stefan Lundin
Chefsjurist Branschjuridik